

VISST GÖR DET ONT ATT VÄLJA. VARFÖR SKULLE ANNARS CENTERPARTIET TVEKA?

CORNELIA ANDERSSON, FELIX CASSEL
OCH PATRIK ÖHBERG

Sammanfattning

Centerpartiet var en gång med och bildade Alliansen. Uppdraget var att bilda ett trovärdigt alternativ till socialdemokratiska regeringar. Idag är de i opposition tillsammans med Socialdemokraterna när de forna kollegorna styr landet. Mycket har således hänt i Centerpartiet och i politiken sedan Alliansens glansdagar. Numera är det rekordmånga centerpartister som placerar sig ideologiskt till vänster. De tycker bättre om Socialdemokraterna än Moderaterna och Magdalena Andersson är mycket mer populär än Ulf Kristersson. Sympatisörerna har också närmat sig socialdemokratiska väljare inom en rad centrala politiska sakfrågor. På resan har Centerpartiet även bytt passagerare. Idag är den typiske centerpartisten en välutbildad storstadsbo med bra lön. Inför valet 2026 har Centerpartiet därmed ett antal intressanta vägval framför sig gällande sin positionering i den svenska politiken.

Centerpartiet var med och skapade Alliansen 2004. Uppdraget var att bilda ett trovärdigt alternativ till socialdemokratiska regeringar. Idag är Centerpartiet i opposition tillsammans med Socialdemokraterna samtidigt som de forna kollegorna styr landet. Mycket har således hänt i Centerpartiet och i politiken sedan Alliansens glansdagar.

Centerpartiet står idag vid ett vägskil. Att hålla kvar i positionen som den så kallade breda mitten blir en balansgång på slak lina. I realiteten finns idag endast två alternativ inför riksdagsvalet 2026. Det ena är att ingå ett samarbete med Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet med Magdalena Andersson som statsministerkandidat (Björkman, 2025). Det andra är att stötta Ulf Kristersson som statsministerkandidat, med de forna allianskollegorna. Dock med ett viktigt tillägg, Sverigedemokraterna. Oavsett Centerpartiets vägval kommer det finnas en sten i skon som skaver – antingen är det Vänsterpartiet eller Sverigedemokraterna som gör att det haltar för partiet. Utöver ett ställningstagande inför riksdagsvalet 2026 blir nya partiledaren Anna-Karin Hatts primära roll att lyckas med två storheter som är svåra att förena, det vill säga göra ett vägval och på färd ena partiet.

Det kommer inte bli enkelt. Hösten 2024 öppnade Centerstudenter upp för samtal med Sverigedemokraterna (Olsson, 2024) och Centerns ungdomsförbund (CUF)

deklarerade att ett samarbete med Vänsterpartiet är omöjligt (Holmqvist, 2024). Dåvarande partiledare Muharrem Demirok skapade därmed interna centerstormar när han gick ut med sitt stöd till Magdalena Andersson som statsminister i nästa riksdagsval (Olsson & Lorestani, 2023). Uttalandet ansågs inte varit förankrat i partistytelsen (Nordenskiöld, 2024). CUF:s ordförande Caroline von Seth krävde i november 2024 Demiroks avgång mot bakgrund av hans ”svaga ledarskap” (SVT, 2024). Några månader senare aviserade Demirok sin avgång och sällade sig till den skara av misstrodda partiledare som inte fått leda sitt parti i ett riksdagsval (Centerpartiet, 2025).

Att det råder osäkerhet inom partiet kring vilken väg som ska väljas råder inget tvivel om. Men vad tycker väljarna, är det vänster, höger eller mitt emellan som gäller? I detta kapitel ska vi närmare studera centersympatisörernas ställningstaganden genom åren och var de befinner sig just nu i det politiska landskapet.

Historiska regenter i mittens rike?

Centerpartiet har genom historien sneglat ömsom vänster, ömsom höger, och således haft nära samarbeten med Socialdemokraterna eller borgerliga partier under olika perioder. När Socialdemokraterna, som bildat minoritetsregering efter riksdagsvalet 1932, sökte parlamentariskt stöd för sin keynesianskt präglade ekonomiska politik nåddes en överenskommelse med Centerpartiets föregångare Bondeförbundet (Isaksson, 2000). Samarbetet med Socialdemokraterna mynnade så småningom ut i en koalitionsregering efter riksdagsvalet 1936. Partiet ingick också i den samlingsregering som ledde landet under andra världskriget, liksom en ny koalitionsregering med Socialdemokraterna 1951–1957. Genom namnbytet till Centerpartiet 1958 stakade partiet ut en ny riktning mot ett *catch-all parti* (Kirchheimer, 1966). Centerpartiet kom nu också att närma sig de andra icke-socialistiska partierna (Jonnergård, 1985). Mobiliseringen av kärnkraftsmotståndet på 70-talet kom starkt att bidra till att partiet blev största oppositionsparti under den nye partiledaren Thorbjörn Fälldin. Efter riksdagsvalet 1976 fick Socialdemokraterna abdikera efter 44 år vid makten. Centerpartiet kunde då bilda en borgerlig regering med de andra icke-socialistiska partierna Folkpartiet och Moderaterna.

De borgerliga regeringskriserna på 70-, 80-, och 90-talet avlöste dock varandra. 1973 röstade 25,1 procent på Centerpartiet, deras bästa val i modern tid. Resan nedåt i opinionen skulle därefter påbörjas. 1980-talet började bra för Centerpartiets del med en folkomröstning om kärnkraften. I valet 1988 var det 11,3 procent som röstade på Centerpartiet (figur 1). En stark siffra, om det varit val idag. Men sett till det stora tapp från 1973 var det inte så många som glädde sig. Kärnkraftsfrågan laddades alltmer ur, och i början av 1990-talet var frågan inte alls lika viktig för väljarna (Holmberg, 2002). 1990-talet handlade om den ekonomiska krisen och saneringspolitiken. Efter valet 1994 skulle Sveriges ekonomi saneras och Social-

demokraterna fann i Centerpartiet en hjälpande hand genom budgetsamarbete, vilket senare kom att kallas för 'centersamarbete' (Persson, 2007). I en turbulent tid var en sak likväl konstant: Centerpartiets dåliga valresultat (figur 1).

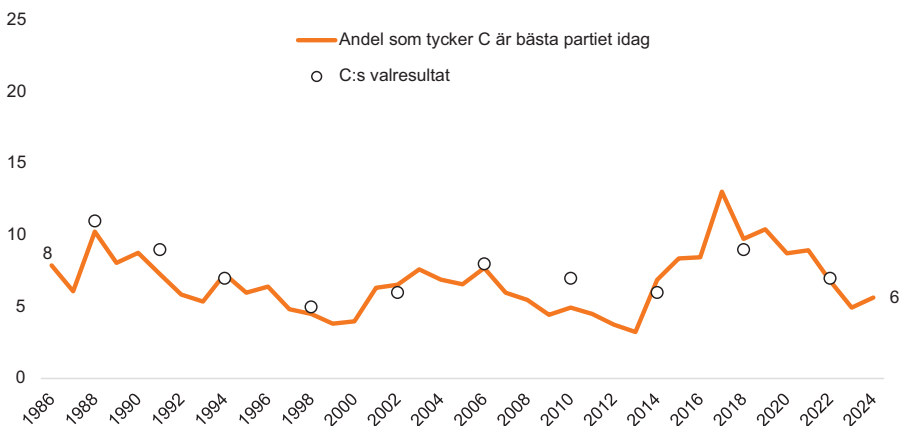
Närmandet till Socialdemokraterna under 90-talet blev bara tillfälligt. Den nya centerledningen blickade högerut. 2004 tog Maud Olofsson initiativ till att samla Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet i ett gemensamt regeringsalternativ till riksdagsvalet 2006. Vid Alliansens bildande hade Socialdemokraterna innehavt regeringsmakten under 19 av de senaste 22 åren. Erfarenheterna från 70-, 80-, och 90-talet hade stämplat de borgerliga oppositionspartierna som odugliga på att regera. Allianssamarbetet skulle ändra på detta. De borgerliga partierna mejslade fram politiska överenskommelser i god tid före valet, vilka snabbt skulle kunna implementeras i regeringsställning. Alliansen kom att bli den mest framgångsrika borgerliga samverkan i modern tid och innehade regeringsmakten 2006–2014. I början av 2000-talet vände opinionen för Centerpartiet svagt uppåt, men utan att vara i närheten av fornstora dagars resultat. I valet 2010 kom partiets valresultat att överträffa opinionsundersökningarna. När valforskarna studerade Centerpartiets valframgång konstaterades att närmare en tredjedel av de som lagt sin röst på Maud Olofssons parti egentligen föredrog ett annat parti. Centerpartiets utsatta läge i opinionsundersökningarna hade helt enkelt gjort att moderata väljare valde att taktikrösta på Centerpartiet för att säkra upp ett fortsatt alliansstyre (Oscarsson & Holmberg, 2013).

Alliansen förlorade valet 2014. I opposition blev sprickorna i Alliansfasaden tydliga, särskilt i synen på Sverigedemokraterna. I Decemberöverenskommelsen hösten 2014 ingick den nya regeringen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet ett avtal med Allianspartierna om att utestänga Sverigedemokraterna. Det började emellertid ganska snabbt knorra internt hos Kristdemokraterna och Moderaterna. Upplägget ansågs i allt för stor utsträckning gynna vänstersidan. Överenskommelsen sprack så småningom, men Centerpartiet höll tillsammans med Liberalerna fast i en mer hårdnackad syn på SD-samarbete. Efter riksdagsvalet 2018 slöt Centerpartiet och Liberalerna ett politiskt samarbetsavtal med den socialdemokratiskt ledda koalitionsregeringen i syfte att utestänga Sverigedemokraterna från politiskt inflytande – Januariavtalet. Alliansen hade därmed nått vägs ände i svensk politik. När de övriga partierna i Alliansen så småningom ändrade sin hållning gentemot Sverigedemokraterna och accepterade att partiet skulle få politiskt inflytande stretade Centerpartiet emot. Annie Lööf förespråkade samling i "den breda mitten" för att utestänga såväl Vänsterpartiet som Sverigedemokraterna och förordade Magdalena Andersson som statsminister (Olsson, 2022).

Resultatet i riksdagsvalet 2018 gav förhoppningar om att Centerpartiet hittat en vinnande väg i ett politiskt landskap under förändring. Skiljelinjer utefter GAL-TAN-skalan skulle kanske kunna ge Centerpartiet en ny roll i svensk politik där värderingsdriven politik och samling i mitten ansågs ha en framskjuten plats. Inget varar emellertid för evigt. I valrörelsen 2022 kom lag och ordning och minskad

invandring att stå högt på väljarnas agenda (Oscarsson m.fl., 2024). De forna allianskollegorna valde att samarbeta med Sverigedemokraterna. Centern blev mindre relevant och återigen fick man uppleva en tillbakagång, varpå Löf avgick och Demirok tillträdde. Efter valet 2022 är Centerpartiet det enda parti i svensk politik som fortsatt vill utesluta både Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna från politiskt inflytande.

Figur 1 Andel i SOM-undersökningen som tycker Centerpartiet är det bästa partiet samt Centerpartiets valresultat, 1986–2024 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Vilket parti tycker du är bäst idag?*. Figuren visar andelen respondenter som svarat *Centerpartiet*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Lägst antal respondenter är 1 346 och högst 11 361.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2024 samt SCB 2025.

Centerpartiets demografiska utveckling

Samtidigt som framträdande partiföreträdare är oense är frågan vad centerväljarna tycker och vad som hänt med dem under Alliansens uppgång och fall. Den nationella SOM-undersökningen 2006 används som utgångspunkt för nutida jämförelse av det enkla skälet att det var året Centerpartiets politiska förankring i den svenska borgerligheten sannolikt var som allra starkast. Sedan 2006 har Centerpartiet både varit en kugge i Alliansen och en samarbetspartner till en socialdemokratiskt ledd regering. Turerna har varit många och riktningarna har skiftat. Det avspeglar sig också bland väljarna. I tabell 1 kan vi se att det har hänt en del med den demografiska sammansättningen.

Centerpartiet har gått från att bestå av en övervägande andel lågutbildade till att numera tilla dem med högre utbildning. Andelen som är högutbildade har i det närmaste fördubblats, från 26 procent till 50 procent. Det har även skett en tydlig

förflyttning från landsbygden och de mindre tätorterna till större städer. Idag är det nästan två tredjedelar av anhängarna som inte kommer ifrån Sveriges ”utkanter”. Som en naturlig följd av högre utbildning och dyrare bostadsområden har dagens centerväljare en annan inkomstprofil. Andelen anhängare till partiet som har mer än 700 000 kr i årlig hushållsinkomst, vilket är den högsta kategorin, har ökat med hela 41 procentenheter jämfört med 2006. Det är givetvis så att inkomsterna mellan 2006 och 2024 generellt har ökat. För hela urvalet har andelen tillhörande till den översta kategorin ”Mer än 700 000 kr” ökat med 9 procentenheter. Ökningen i den övre inkomstkategorin har därmed varit markant större för centerpartisterna än för det totala urvalet, vilket indikerar att något har hänt.

Partianhängarnas skiftning är därmed påtaglig i dessa hänseenden. 2006 bestod väljarskaran av lägre utbildade landsbygds- och mindre tätortsbor där bara en tiondel tjänade mer än 700 000 kronor om året. 2024 är den typiske centerpartisten en högutbildad storstadsbo med inkomster i den översta kategorin. Vi ska nämna att det inte finns några noterbara förändringar med avseende på kön och ålder, men sammantaget vittnar resultaten en avsevärd demografisk förändring hos den typiske centerpartisten.

Tabell 1 Centerpartiets demografiska utveckling, 2006 och 2024 (procent)

		2006	2024	Förändring i andel
<i>Utbildning¹</i>	Låg	29	10	-19
	Medellåg	28	21	-7
	Medelhög	(17)	19	+2
	Hög	26	50	+24
<i>Boende- område</i>	Ren landsbygd	35	24	-11
	Mindre tätort	22	16	-6
	Stad/större tätort	34	41	+7
	Sthlm/Gbg/Malmö	(9)	19	+10
<i>Hushållsinkomst</i>	Max 300 000 kr	40	17	-23
	301 000–700 000 kr	52	33	-19
	Mer än 700 000 kr	(9)	50	+41

Kommentar: För frågans lydelse, se tabell 1. ¹Låg = grundskola eller motsvarande, Medellåg = gymnasium eller motsvarande, Medelhög = eftergymnasial utbildning ej högskola/universitet eller högskola/universitet kortare än 3 år, Hög = högskola/universitet minst 3 år. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Andel i parentes markerar n-tal under 50, lägst antal är 19 i gruppen ”Mer än 700 000 kr” i hushållsinkomst år 2006.

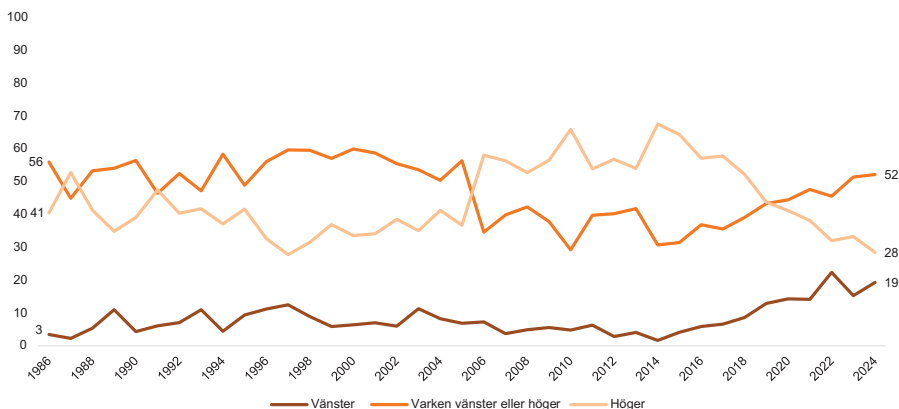
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2006 och 2024.

Skiftning från höger till vänster

Det demografiska skiftet till ”välmående storstadsbor” samvarierar med var väljarna placerar sig på vänster-högerskalan. Aldrig tidigare har SOM-undersökningarna kunnat uppmäta att en så låg andel av centerpartisterna kategoriserar sig som höger. 2024 är det enbart 28 procent av centerväljarna som gör det, vilket står i bjärt kontrast till Alliansåren. När andelen var som störst ansåg sig närmare 70 procent tillhöra högersidan. Sedan Alliansregeringens sista år, 2014, har andelen som anser sig stå till höger minskat med 40 procentenheter.

Likaså är andelen centerväljare som placerar sig till vänster på rekordnivåer. Närmare en femtedel anser sig stå till vänster. För 10 år sedan var det knappt en enda centerpartist som skulle placera sig till vänster om mitten. Med Maud Olofsson var Centern ett parti vars väljare tydligt identifierade sig som höger. Under Annie Lööfs ledarskap skedde en tydlig omorientering, där skillnaden mellan de som står till vänster respektive höger var mindre än 10 procentenheter. Klart flest centerpartister, 52 procent, identifierar sig idag dock som varken vänster eller höger. Den siffran har ökat kraftigt sedan 2014, då den var 31 procent (figur 2). Partiets motvilja att tydligt liera sig med något av de två regeringsalternativen och de senare årens tal om samling i den breda mitten har alltså hörsammats av partiets väljare, åtminstone sett till deras ideologiska identifikation.

Figur 2 Centerpartisters utveckling kring subjektiv vänster-högeridentifikation, 1986–2024 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Var skulle du placera dig själv på en vänster-högerskala?*. Svarsalternativen löd *Klart till vänster*, *Något till vänster*, *Varken till vänster eller höger*, *Något till höger* samt *Klart till höger*. I ovanstående figur har *Klart till vänster* och *Något till vänster* slagits samman, och *Klart till höger* och *Något till höger* har slagits samman. Figuren visar bara dem som svarat Centerpartiet på frågan *Vilket parti tycker du är bäst idag?*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Lägst antal respondenter är 72 och högst 1 273.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2024.

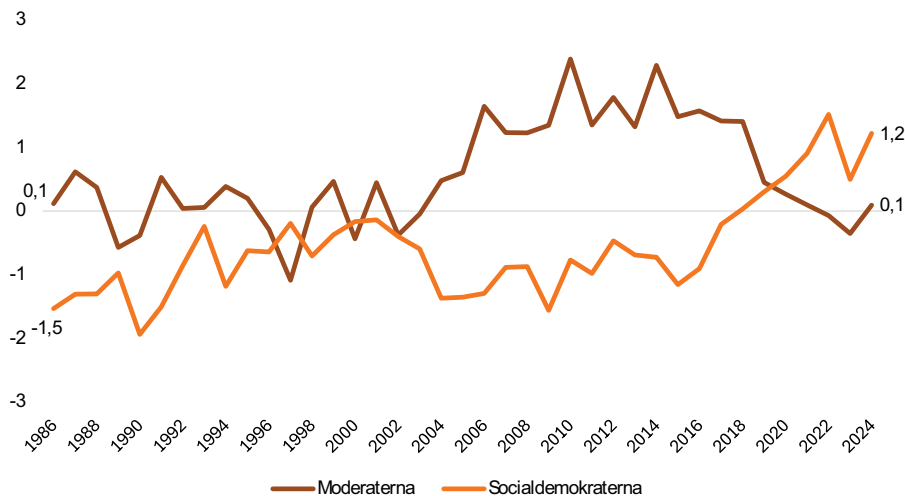
I de nationella SOM-undersökningarna har respondenterna fått ta ställning på en 11-gradig skala mellan -5 (Ogillar starkt) till +5 (Gillar starkt) kring både riksdagspartier och dessa partiers partiledare. Annie Lööfs strategi att föra Centerpartiet närmare Socialdemokraterna har över tid resulterat i en ökad positiv inställning bland de egna väljarna till Socialdemokraterna. Utvecklingen började efter valet 2014 och tog ytterligare fart efter det att Moderaterna öppnat för att samarbeta med Sverigedemokraterna i riksdagen (Ekot, 2017). Från samma tidsperiod ser vi samtidigt i figur 3 att sympatierna med Moderaterna vänder nedåt. Idag sympatiserar Centerpartiets väljare mer med Socialdemokraterna än med Moderaterna. Eventuellt kom Centerpartiets närmande till Socialdemokraterna med en kostnad. Det parti som Socialdemokraterna fick flest röster ifrån 2022 var Centerpartiet, cirka 71 000 väljare (Oscarsson m.fl, 2024). Magdalena Andersson var därutöver oerhört populär bland centerpartisterna i valet 2022. Anderssons popularitet kan ha bidragit till att Centerpartiets största tapp var till just Socialdemokraterna.

Nämnas bör också att Liberalerna (medelvärde +0,2) och Miljöpartiet (medelvärde +0,2) är lika populära hos centerpartisterna. En märkbar förändring. Så sent som 2018 var Liberalerna ett uppskattat parti hos C-sympatisörerna (medelvärde +1,5). Samtidigt är Vänsterpartiet mer populärt (medelvärde -1,5) än Kristdemokraterna (medelvärde -2,2).

Ytterligare underlag som understryker trenden är att i den nationella SOM-undersökningen 2024 var Magdalena Andersson klart mer populär hos Centerpartiets väljare (medelvärde +2,2) än Ulf Kristersson (medelvärde -0,4). Det är till och med så att Magdalena Andersson tenderar att vara mer populär hos Centerpartiets väljare än vad Muharrem Demirok var (medelvärde +1,0). Det är således mycket som har hänt sedan badtunnan hemma hos Maud Olofsson vid Alliansens bildande 2004.

Vi kan sålunda konstatera att Centerpartiet i allt större utsträckning har börjat få samma väljarbas som lockas av Socialdemokraterna, det vill säga en urban medelklass som lutar åt vänster.

Figur 3 Centerpartisters åsikter om Moderaterna och Socialdemokraterna över tid, 1986–2024 (medelvärde)

Kommentar: Frågan löd *Var skulle du vilja placera de olika partierna på nedanstående skala?*, följt av de respektive partierna, med en skala från -5: *Ogillar starkt* till +5 *Gillar starkt*. Figuren presenterar medelvärdet av denna skala för respektive år för dem som svarat *Centerpartiet* på frågan *Vilket parti tycker du är bäst idag?*. Lägst antal svarande var 51.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2024.

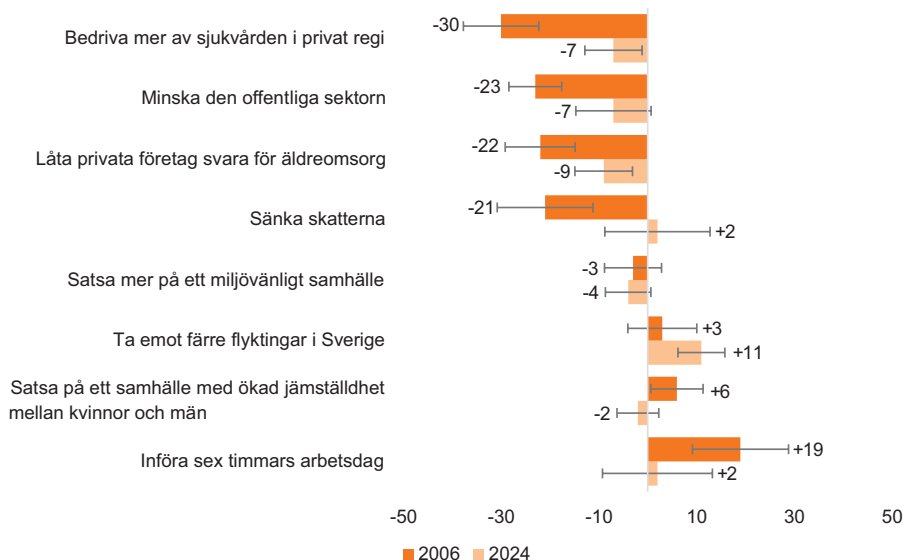
Närhet till Socialdemokraterna och Moderaterna i sakpolitiken

För att få ytterligare klarhet om det skett ett närmande till Socialdemokraterna och ett fjärande från Moderaterna har vi tittat på ett antal ställningstaganden i politiska sakfrågor 2006 respektive 2024. I figur 4 och 5 jämförs attityder till olika politiska förslag som har ställts i SOM-undersökningarna både 2006 och 2024 i syfte att åskådliggöra centerväljarnas ideologiska hemhörighet.

I figur 4 jämförs differensen mellan socialdemokraters och centerpartisters positiva inställning till olika politiska förslag för 2006 och 2024. Det vill säga, andelen anhängare till Centern som tycker att det är ett bra politiskt förslag har subtraherats med andelen socialdemokrater som tycker det är ett bra politiskt förslag. Värdet närmare noll (0) betyder att partianhängarna är överens.

Centerpartister har sedan 2006 närmat sig socialdemokraters uppfattningar i en majoritet av de politiska förslagen. I klassiska vänster-högerfrågor som privata aktörer i offentlig sektor, den offentliga sektorns storlek och skattesänkningar har skillnaderna minskat rejält och där är partianhängarna relativt nära varandra. Så var inte fallet 2006.

Figur 4 Skillnad i positiv attityd till politiska förslag mellan centerpartister och socialdemokrater, 2006 och 2024 (procent)

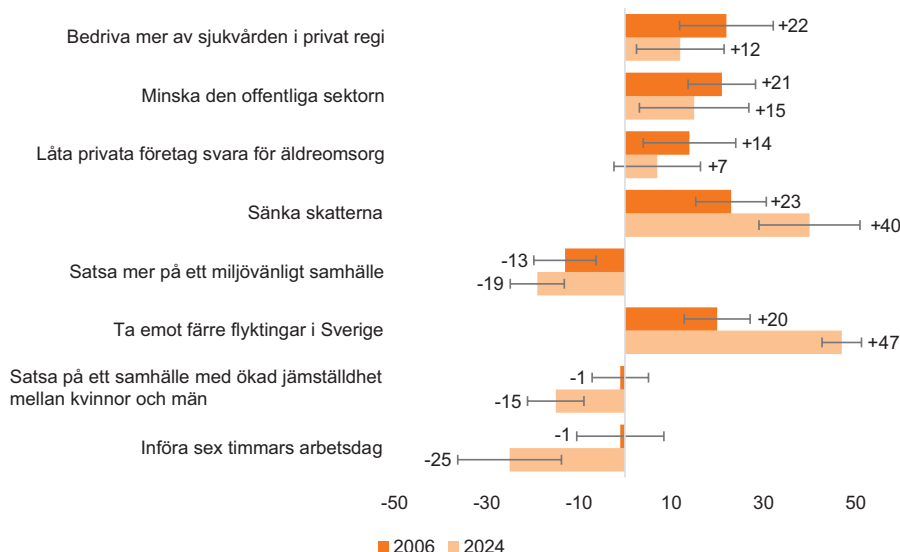

Kommentar: Frågan löd 2006 *Nedan finns ett antal förslag som har förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?* och 2024 *Vilken är din åsikt om följande förslag?* följt av förslagen som presenteras i figuren. Svarsalternativen löd *Mycket bra förslag*, *Ganska bra förslag*, *Varken bra eller dåligt förslag*, *Ganska dåligt förslag*, *Mycket dåligt förslag*. I ovanstående tabell har *Mycket bra förslag* och *Ganska bra förslag* slagits samman. Skillnaden i andel positiva svar mellan dem som uppgett *Socialdemokraterna* och *Centerpartiet* som svar på frågan *Vilket parti tycker du bäst om i dag?* framkommer i figuren. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Lägst antal respondenter är 105. 95-procentiga konfidensintervall markerade i figuren.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2006 och 2024.

När vi gör samma jämförelse med Moderaternas anhängare kan vi se ett annat mönster. I figur 5 åskådliggörs en splittring mellan moderater och centerpartister, vilket har ökat i flera av de politiska förslagen. Förändringarna har varit som störst för "Sänka skatterna", "Införa sex timmars arbetsdag", "Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan män och kvinnor" och "Ta emot färre flyktingar i Sverige".

Figur 5 Skillnad i positiv attityd till politiska förslag mellan centerpartister och moderater, 2006 och 2024 (procent)

Kommentar: Frågan löd 2006 *Nedan finns ett antal förslag som har förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?* och 2024 *Vilken är din åsikt om följande förslag?* följt av förslagen som presenteras i figuren. Svartalternativen löd *Mycket bra förslag, Ganska bra förslag, Varken bra eller dåligt förslag, Ganska dåligt förslag, Mycket dåligt förslag*. I ovanstående tabell har *Mycket bra förslag* och *Ganska bra förslag* slagits samman. Skillnaden i andel positiva svar mellan dem som uppgett *Moderaterna* och *Centerpartiet* som svar på frågan *Vilket parti tycker du bäst om i dag?* framkommer i figuren. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Lägst antal respondenter är 67. 95-procentiga konfidensintervall markerade i figuren.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2006 och 2024.

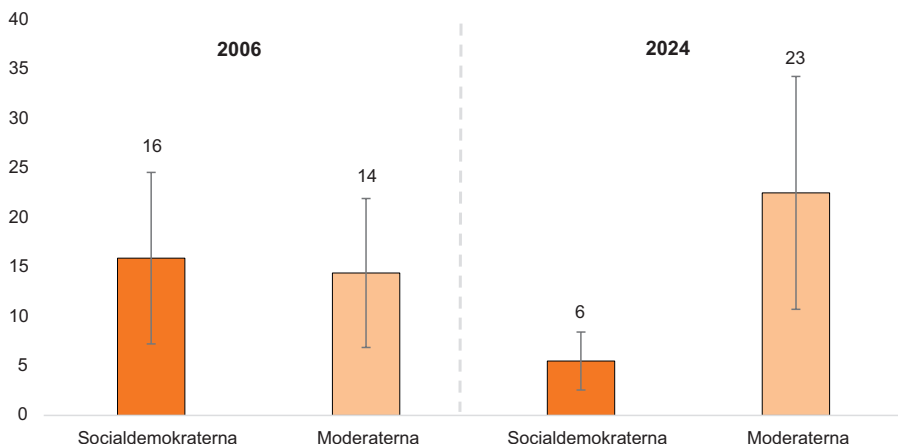
År 2006 var det Moderaterna som centerpartisterna stod närmast i de flesta politiska förslag. Av de åtta politiska förslagen var det fem som centerpartisterna stod närmst Moderaterna och tre med Socialdemokraterna. Mönstret ser annorlunda ut 2024. När samma politiska förslag ställdes i den senaste SOM-undersökningen var det endast "Låt privata företag svara för äldreomsorg" som centerpartisterna var närmare moderata anhängare. I samtliga övriga frågor står centerpartisterna idag närmare socialdemokratiska anhängare.

Det ska betonas att närhet i politiska förslag ska förstås som en skala. I figur 6 presenteras därför även medelavvikelse i attityder till de olika politiska förslagen. År 2006, då Centerpartiet var som starkast borgerligt knutet, fanns ingen signifikant skillnad mellan hur nära Socialdemokraterna eller Moderaterna som centerpartisterna ställde sig i diverse politiska förslag. Men i den senaste nationella SOM-undersökningen 2024 är centerpartisterna istället signifikant närmre

Socialdemokraterna än Moderaterna. I genomsnitt avvek Centerpartiet med 16 procentenheter från Socialdemokraterna år 2006 i olika sakfrågor. 2024 var det 6 procentenheter. För Moderaterna ökade skillnaden från 14 procentenheter till 23 procentenheter. Vi kan således konstatera att centerpartisterna också på denna punkt genomgått en åsiktsmässig resa jämfört med 2006.

En aspekt som gör närmandet mellan Centerpartiets och Socialdemokraternas väljare av särskilt intresse är att Socialdemokraterna som parti börjat svänga i frågor som rör asylpolitik, kriminalpolitik och den nationella säkerheten. På den så kallade GAL-TAN-skalan har Socialdemokraterna som parti närmat sig TAN, det vill säga en position som vänder sig emot öppna gränser och liberala värderingar. Centerpartiet har samtidigt blivit mer GAL och därmed har Socialdemokraterna och Centerpartiets positioner hamnat längre ifrån varandra. För en mer djuplodande diskussion kring GAL-TAN i Sverige, se Zwinkels, Cassels och Öhbergs kapitel i denna bok.

Figur 6 Genomsnittlig skillnad i positiv attityd till politiska förslag (totalt) mellan centerpartister, socialdemokrater och moderater, 2006 och 2024 (procent)

Kommentar: Frågan löd *Nedan finns ett antal förslag som har förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?* för 2006 och *Vilken är din åsikt om följande förslag?* för 2024. Svarsalternativen löd *Mycket bra förslag*, *Ganska bra förslag*, *Varken bra eller dåligt förslag*, *Ganska dåligt förslag*, *Mycket dåligt förslag*. I ovanstående tabell har *Mycket bra förslag* och *Ganska bra förslag* slagits samman. Skillnaden i andel positiva svar mellan dem som uppgett *Moderaterna* och *Centerpartiet* som svar på frågan *Vilket parti tycker du bäst om i dag?* framkommer i figuren. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Lägst antal respondenter är 67. Genomsnittliga avvikelsen gäller respektive partis avvikelse från Centerpartiets andel *Bra förslag* för respektive politiskt förslag. 95-procentiga konfidensintervall markerade i figuren.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2006 och 2024.

Centerpartiets sympatisörer ser ut att ha bildat en ny allians

Det är uppenbart att Centerpartiets väljare ser annorlunda ut idag i jämförelse med 2006. Under närmare 20 år hinner mycket hända. Dagens sympatisörer har tagit minst ett steg åt vänster. De tycker bättre om Socialdemokraterna än om Moderaterna. Magdalena Andersson är mer populär än Ulf Kristersson. Vidare kan vi se att värmen till de forna allianskollegorna har svalnat. Moderaterna och Liberalerna är inte mer populära än Miljöpartiet. Kristdemokraterna är till och med mindre omtyckta än Vänsterpartiet. Sverigedemokraterna är fortsatt ett parti som Centerpartiets sympatisörer har mycket svårt för. Om man bara studerar de förflyttningar som sympatisörerna gjort är det svårt att invända mot Demiroks slutsats att Centerpartiet bör söka ett fördjupat samarbete med Socialdemokraterna. Väljarna har onekligen lyssnat in de signaler som ledarskapet inom Centerpartiet sänt ut. Det kraftiga avståndstagandet från Sverigedemokraterna innebär också att avståndet från de forna kollegorna i Alliansen har vuxit. Vägen vänsterut har inneburit att partiets väljare har en annan profil än vad som var fallet 2006. Centerpartiet är inte längre det starka landsbygdsparti de en gång var.

Företrädare för Centerpartiet kan invända att de inte gjort några stora ideologiska omtag som motiverar väljarnas rörelse vänsterut. Men forskningen visar att väljarna inte är så uppmärksamma på förändringar i partiprogram (Adams m.fl., 2011). Däremot lägger de märke till vilka typer av konstellationer ett parti väljer respektive inte väljer att ingå i (Fortunato & Stevensson, 2013). Det är därför inte så konstigt att väljarna uppfattat och tolkat signalerna som att det är en resa vänsterut som Centerpartiet påbörjat. Partiledningen har stakat ut en väg och väljarna har hängt med, vilket är i linje med forskning om hur partier leder opinion (Slothuus & Bisgaard, 2021). En annan signal som väljare brukar kunna läsa av är valet av partiledare (Fernandez-Vazquez & Somer-Topcu, 2017). Profilen på en ny partiledare och vad denne förmedlar vid tillträdet är något som väljarna lägger märke till. Det spelar också roll om den nyvalde ledaren är känd hos de egna väljarna och allmänheten. Här jobbade Demirok i ständig uppförsbacke.

Centerpartiets nyvalda partiledare Anna-Karin Hatt har således en delikat uppgift framför sig. Inte bara behöver Hatt hitta ett sätt att profilera sig och göra sig ett namn bland såväl centerväljare som allmänhet. Hon behöver också välja väg, antingen genom att fortsätta på trampad stig och öppna för ett närmare samarbete med Socialdemokraterna, eller dra partiet tillbaka högerut och omfamna de gamla allianskamraterna i Tidösamarbetet. Båda vägvalen för med sig risker. Närmandet till Socialdemokraterna under mandatperioden 2018–2022 gav inte väljarmässig utdelning. Snarare tvärtom. Centerpartiet backade med närmare två procentenheter i valet 2022. Analyser av väljarströmmar visade att partiet framför allt tappade sina vänsterlutande väljare till Socialdemokraterna, inte minst unga högutbildade kvinnor (Oscarsson m.fl., 2024). Närmandet vänsterut ledde helt enkelt till att många centerväljare röstade på Socialdemokraterna, vilket riskerar att fortsätta

vid en fortsatt vandring på vänsterstigen. Samtidigt är det högst oklart om dessa väljare skulle komma tillbaka om Hatt öppnar för ett samarbete med de forna allianspartierna, där Sverigedemokraterna ingår. Politik är att välja.

Referenser

- Adams, J., Ezrow, L., & Somer-Topcu, Z. (2011). Is anybody listening? Evidence that voters do not respond to European parties' policy statements during elections. *American Journal of Political Science* 55(2): 370–382.
- Björkman, F. (25 februari 2025). Magdalena Andersson: Jag kan samarbeta med nästa C-ledare. *Aftonbladet*. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Ey24r3/s-beskedet-om-samarbete-med-c-varit-tydlig>
- Centerpartiet, (24 februari 2025). Muharrem Demirok lämnar som partiledare. *Centerpartiet*. <https://www.centerpartiet.se/press/nyheter/nyhetsarkiv-2024/2025-02-24-muharrem-demirok-lamnar-som-partiledare>
- Ekot, (19 januari 2017). M redo att fälla regeringen. Sveriges Radio. <https://www.sverigesradio.se/artikel/6611427>
- Fernandez-Vazquez, P., Somer-Topcu, Z. (2017). The informational role of party leader changes on voter perceptions of party positions. *British Journal of Political Science*, 49(3):977-996.
- Fortunato, D., Stevenson, R.T. (2013). Perceptions of partisan ideologies: the effect of coalition participation. *American Journal of Political Science* 57(2): 459–477.
- Holmberg, S. (2002). Kärnkraftsanhängarna vinner terräng. I S. Holmberg, & L. Weibull, (Red.), *Fåfångans marknad*, SOM-undersökningen 2002, SOM-rapport nr 33, SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmqvist, A. (17 oktober 2024). Cuf: Antisemitismen i V gör samarbete omöjligt. *Expressen*. <https://www.expressen.se/nyheter/sverige/cuf-antisemitismen-i-v-gor-samarbete-omojligt/>
- Isaksson, A. (2000). *Per Albin. Del 4: Landsfadern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Jonnergård, G. (1985). *Med Gunnar Hedlund i politiken*. Stockholm: LTs förlag.
- Kirchheimer, O. (1966). The transformation of the Western European party systems. *Political parties and political development*, 6, 177–200.
- Nordenskiöld, T. (18 november 2024). Revolt mot Demirok skakar C: ”Mycket djup förtroendekris”. *Expressen*. <https://www.expressen.se/nyheter/sverige/revolt-mot-demirok--skakar-c-mycket--djup-fortroendekris/>
- Olsson, H. (30 oktober 2024). C-förbund öppnar för samarbete med Sverigedemokraterna. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/sverige/c-forbund-vill-se-samarbete-med-sverigedemokraterna/>
- Olsson, H. (15 augusti 2022). Annie Lööf: Vi är beredda att sitta i en S-regering. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/sverige/annie-loof-vi-ar-beredda-att-sitta-i-en-s-regering/>

- Olsson, H., & Lorestani, A. (29 september 2023). Demirok vill sitta i regering med Magdalena Andersson. *Dagens Nyheter*. <https://www.dn.se/sverige/demirok-vill-sitta-i-regering-med-magdalena-andersson/>
- Oscarsson, H., & Holmberg, S. (2013). *Nya svenska väljare*. Norstedts Juridik AB.
- Oscarsson, H., Bäckstedt, F., Cederholm Lager, A., Karlsson, R., & Solevid, M. (2024). *Väljarna och valet 2022*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Persson, G. (2007). *Min väg, mina val*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- SCB (2025). Riksdagsval – valresultat, andel röster efter parti mm och valår. URL: https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__ME__ME0104__ME0104C/ME0104T3/ [2025-03-12]
- Slothuus, R., & Bisgaard, M. (2021). How political parties shape public opinion in the real world. *American Journal of Political Science*, 65(4), 896–911.
- SVT, (21 november 2024). CUF kräver Demiroks avgång: ”Sett ett bristande ledarskap”. *SVT*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/efter-interna-demirok-kritiken-c-kallar-till-krismote>